

Zz

Zacke, Alvar, 1904–1977, författare och journalist, född i Uppsala. Z växte upp i Söderåkra och blev student i Kalmar 1922. Z arbetade i »Kalmar Flyghamn på 1920-talet och med utgångspunkt från den miljön skrev han ungdomsböckerna om Olle Brass. Denne började i Kalmar Lufthamn som flygmekaniker och blev senare pilot. Den första berättelsen publicerades i *Pojkarnas Flygbok* 1935, ytterligare en följde i samma serie året efter. Dessa böcker har senare utkommit med egna titlar, *Olle Brass och flyget* resp. *Olle Brass, guldflugaren*. Z skrev ett stort antal böcker, ofta med flyginriktning, och verkade även som översättare, bl.a. av flera Bigglesböcker. Han har dessutom gjort några långfilmer, bl.a. med Hasse Ekman. BB

von Zaltzau, Gerhard, 1647–1704, rådmann och handlande, född i Kalmar. Han gjorde sig känd genom att tillsammans med sin hustru Christina Witte skänka altartavlan i »Kalmar domkyrka inklusive altaruppsättningens förgyllda bildhuggeriarbeten. Tavlan anses vara målad av David von

»Krafft och finns än idag på sin ursprungliga plats. Den kom på plats först 1712 och ersatte då efter elva år en altartavla, som tidigare funnits i »Bykyrkan. Gåvan väckte stor uppmärksamhet eftersom det vid denna tid var stora bekymmer för domkyrkobygget liksom i hela landet. BB

zeppelinare var luftskepp konstruerade av greven Ferdinand von Zeppelin. Efter första världskriget sattes nybyggda luftskepp in på reguljära flyglinjer. Det i Sverige bildade bolaget Svensk Lufttrafik AB fick kontakt med det tyska bolaget Delag, världens första flygbolag som använde sig av zeppelinare i linjetrafik. Luftskeppet Bodensee, det första som byggdes efter första världskriget, stod färdigt i slutet av augusti 1919 och sattes in på en provflygning mellan Berlin och Stockholm den 8 oktober samma år. Flygningen var den första internationella zeppelinflygningen efter första världskriget. Skeppet, med bl.a. Axel Wenner-Gren som passagerare, lämnade Berlin kl 5 på morgonen och passerade Kalmar kl 9.45. Överfarten var

Alvar Zacke
Bokomslag.

zeppelinare. Bodensee

Flygbild över Kvarnholmen och Tjärhovet tagen från zeppelinaren Bodensee 1919

annonserad och tusentals människor samlades för att se det mäktiga luftskeppet Bodensee som tog ett extra varv över staden på låg höjd varefter det fortsatte mot Stockholm dit man anlände ca 12.30. Efter mellanlandning på Ladugårdsgärdet återvände Bodensee med bl.a. *Döderhultarn*, Axel Petersson, mot Berlin kl 14 i hårt väder och på återfärden passerade luftskeppet åter över Kalmar på låg höjd och anlände kl 22.45 till Berlin. De båda överflygningarna på samma dag blev en stor händelse i Kalmar. Tre unika flygfoton över Kvarnholmen finns från denna resa. Det blev aldrig några ordinarie flygningar med luftskepp mellan Berlin och Stockholm, eftersom de allierade segermakterna efter första världskriget satte stopp för detta genom att ta de tyska luftskeppen i beslag som krigsersättning. Bodensee överlämnades 1921 till Italien, bytte då namn till Esperia. Det skrotades 1928. BB

Zetterqvist, Elise, se Johan August ›Lundell.

Zettervall, Helgo, 1831–1907, arkitekt, född i Lidköping. Z var professor vid Konstakademien och chef för Överintendentämbetet. Han fick många renoveringsuppdrag bl.a. Lunds och Uppsala domkyrkor. Z var elev till Fredrik Wilhelm ›Scholander och efterträdde denne som arkitekt för restaureringen och ombyggnaden av Kalmar slott 1885–1891. Ritningarna är signerade av Z som angav principerna för hela restaureringen men uppdraget att ta fram konstruktions- och arbetsritningar gav han till arkitekten Carl Möller. Då fick bl.a. tor-

Helgo Zettervalls ritning till nya tornhuvar som på 1890-talet ersatte de äldre. Foto av plansch på Kalmar slott

Kalmar slotts äldre tornhuvar före 1885

nen nya huvar och de delvis raserade postejerna och vallarna återuppbyggdes.

Vid ›Kalmar domkyrkas renovering 1882–1883 tillkom den nuvarande läkartarinredningen efter ritningar av Z. Han presenterade även ett ritnings- och kostnadsförslag för en stor centralkupol som dock inte kom till stånd. Stiftelsen Helgo Zettervalls fond tillkom 1955 till minne av Z. Den övertogs 1993 av Statens fastighetsverk som ansvarar för stiftelsen. År 1996 instiftades Helgopriset för att belöna skickligt genomförda tillägg till äldre byggnadsverk. IB

von Zettwitz, Dorothea, se ›Dorothea av Schleswig-Holstein.

Zonta Club of Kalmar, eller Kalmar Zontaklubb, är en ideell förening med kvinnliga medlemmar. Z startade i Kalmar 1992 och ingår i den globala organisationen Zonta International. Det är ett nätverk av kvinnor med syfte att stärka kvinnors rättigheter genom att tydliggöra att kvinnor i hela världen omfattas av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Lokalt stöttar Z Kvinnojouren och ›Stadsmissionen i Kalmar. BB

von Zweigbergk, Brita, 1905–1991, länsbibliotekarie, född i Borås. Hon anställdes 1939 på ›stadsbiblioteket i Kalmar och var från 1966 även länsbibliotekarie. B har bl.a. skrivit *Skandinaviska läsesällskapet i Kalmar* och *Manne Hofréns tryckta skrifter under femtio år*, 1966, med ett supplement 1977. IB